

KRZYSZTOF HANDKIEWICZ

Edukacja i system szkolnictwa niemieckiego na przykładzie zawodu fizjoterapeuty

---

The German Education System and the Education of a Physiotherapist in Particular

Magister, Bodden – Kliniken Akademisches Lehrkrankenhaus Universitätsmedizin Rostock,
Deutschland

Streszczenie

W artykule scharakteryzowano system szkolnictwa niemieckiego na podstawie modelu kształcenia fizjoterapeutów. Opisano poszczególne typy szkół, począwszy od szkoły podstawowej, poprzez możliwości, jakie niosą za sobą szkoły ponadpodstawowe – zawodowe, a także uczelnie wyższe. Został poruszony problem dostępności i klarowności systemu edukacyjnego w Niemczech. Na podstawie danych niemieckiego urzędu statystycznego dokonano analizy zaangażowania społeczeństwa w proces nauki w kontekście uzyskanego wykształcenia.

Słowa kluczowe: szkolnictwo niemieckie, edukacja, szkoły zawodowe, fizjoterapia w Niemczech, statystyka

Abstract

This article deals with the German education system and especially with the education of physiotherapists. Various school types are described starting with elementary school and going on to post-primary schools – vocational schools as well as higher education institutions. The problem of accessibility and clarity of the education system in Germany was raised; all people are requested to get involved with extensive learning. Based on the data of the German statistical office, the analysis of public involvement in the learning process in the context of the obtained education was made.

Keywords: German education system, education, vocational schools, physiotherapy in Germany, statistics

---

Niemiecki model kształcenia jest rozbudowany i mimo oparcia na 3-stopniowym kształceniu różni się od rozwiązań funkcjonujących w Europie. Zróźnicowanie jest szczególnie zauważalne w procesie uzyskania zawodu fizjoterapeuty (Jones i in., 2000). Warto wspomnieć, że od 1993 r. Niemiecki Sekre-

tariat Ministerstwa Kultury i Oświaty sporządza dokumentację informacyjną dotyczącą niemieckiego systemu edukacji w ramach „Sieci informacji o Edukacji w Europie” (Eurydice) (Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2014/2015, tłum. własne).

Pod względem administracyjnym Niemcy podzielone są na 16 *bundeslandów* (które są odpowiednikami polskich województw), a każdy z nich ma odrębne ustawy dotyczące szkolnictwa na trzech poziomach. Takie możliwości wynikają z unormowań Konstytucji. Wspólny dla wszystkich *landów* jest jednak okres obowiązków szkolnego, który wynosi minimum 10 lat (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*).

Pierwszym etapem w edukacji młodego człowieka jest przedszkole. Nie jest ono obowiązkowe w niemieckim systemie szkolnictwa, jego koszty pokrywane są z budżetu państwa (poza finansowaniem obiadów, za które są zobowiązani zapłacić opiekunowie dziecka). Dodatkowa opłata za przedszkole jest nakładana na opiekunów, jeżeli zdecydują się oni oddać dziecko pod taką opiekę przed ukończeniem przez nie 3. roku życia (*Kultusminister Konferenz, das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2017*).

Po zakończeniu edukacji przedszkolnej dziecko jest zobowiązane do uzyskania wykształcenia podstawowego. Edukacja na tym poziomie trwa 4 lata. Po zakończeniu tego typu szkoły młody człowiek przechodzi do jednego z typów szkół średnich, które są dostosowane do jego możliwości edukacyjnych. W literaturze przedmiotu występują opinie, że ten system szkolnictwa należy do „najsztywniejszych” w Europie, a wyniki w nauce dziecka bardzo często rzutują na jego dalsze możliwości edukacyjne (www.alessa.in/po-niemiecku/szkolnictwo-w-niemczech-czesc-1/). Dlatego też po ukończeniu szkoły podstawowej dziecko rozpoczyna naukę w jednej z następujących szkół:

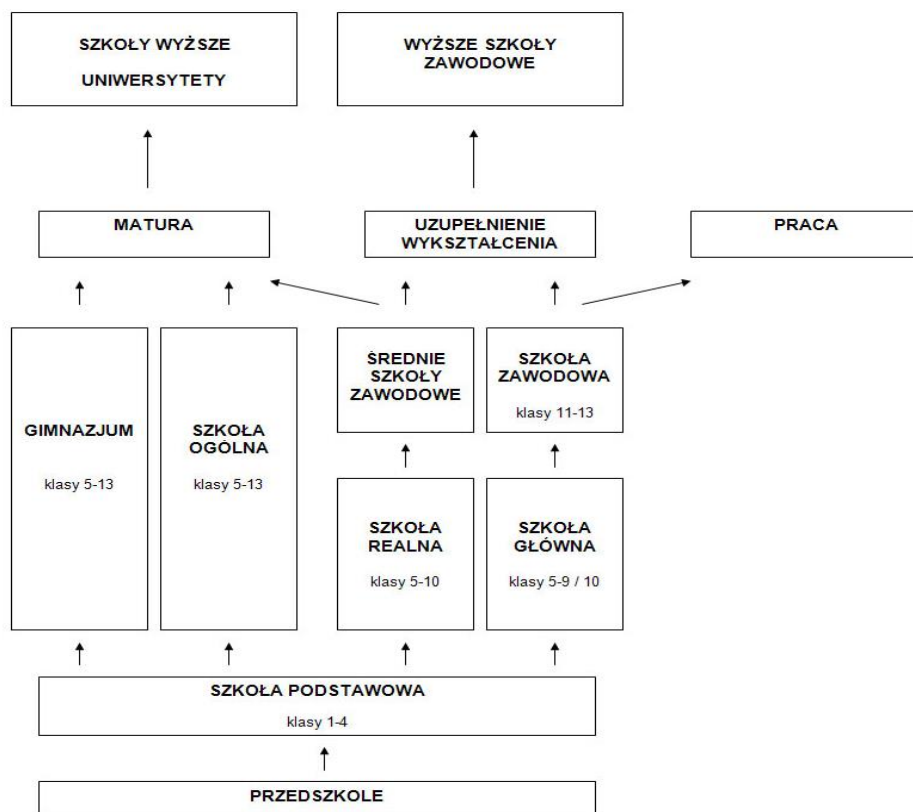
1. *Hauptschule* (po klasie X) – ten system szkolnictwa przygotowuje uczniów do edukacji zawodowej, a kończy się *Hauptschulabschluss*. Ścieżka ta przeznaczona jest dla mniej zdolnych uczniów. Absolwenci bardzo często zaczynają praktyki w rzemiośle ręcznym, które są często połączone z nauką w *Berufsschule* (*Kultusminister Konferenz 2016; www.alessa.in*).

2. *Realschule* (po klasie X) – zapewnia zdecydowanie szerszy obszar kształcenia niż omówiona wcześniej *Hauptschule* i kończy się *Realschulabschluss*. Ta właśnie szkoła jest pierwszą przeznaczoną dla uczniów, którzy chcą pracować w zawodach medycznych, np. jako fizjoterapeuta czy pielęgniarka. System kształcenia kładzie zdecydowanie większy nacisk na przedmioty ścisłe i naukę języków niż na zdolności manualne (*Kultusminister Konferenz 2016*).

3. *Gymnasium* (klasy XII lub XIII) – ten rodzaj szkoły jest podobny do polskiego liceum. Kończy się uzyskaniem matury i przygotowuje absolwentów do podjęcia nauki na uczelniach wyższych. Jest to najbardziej wymagający system

szkolnictwa. Obejmuje on 32–40 godzin lekcyjnych tygodniowo i zobowiązuje słuchaczy do wytężonej pracy po godzinach lekcyjnych, czyli w domu (Kultusminister Konferenz 2016).

Graficzne ujęcie niemieckiego systemu szkolnictwa zaprezentowano na rys. 1.

Rysunek 1. Graficzne ujęcie niemieckiego systemu szkolnictwa

Źródło: opracowanie własne.

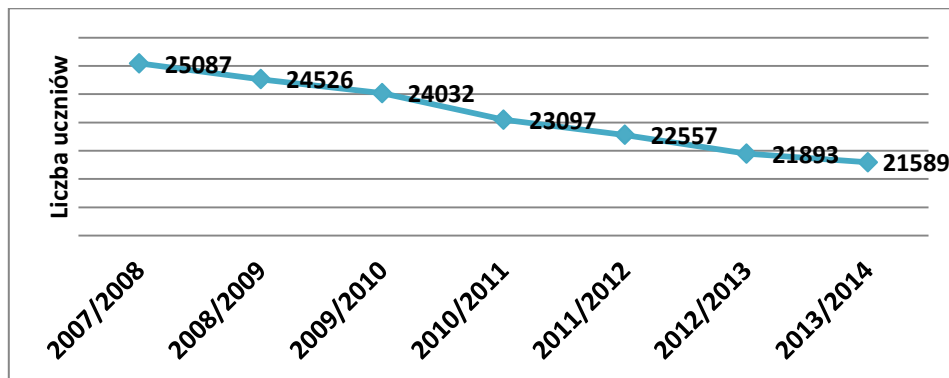
W roku szkolnym 2016/2017 łączna liczba uczniów w Niemczech wynosiła 11 mln. Najwięcej uczniów było w *Grundschule* (2,8 mln), ponadto 2,3 mln w *Gymnasien*, a 1,1 mln w *Provatchulen*. W systemie szkolnictwa zatrudnionych jest blisko 800 tys. nauczycieli (Niemiecki Urząd Statystyczny). Należy zaznaczyć, że w każdym niemieckim bundeslandzie istnieje możliwość uzyskania zawodu fizjoterapeuty (Hüter-Becker, 2002). Odnosząc się do regionu Mecklenburg-vorpommern, pierwsza możliwość uzyskania zawodu fizjoterapeuty jest w *Berufsschule*. To właśnie do tej szkoły uczęszczają przyszli fizjoterapeuci, którzy nie byli w stanie zdobyć matury i podjąć nauki w uczelniach wyższych,

jednak mimo tego posiadają predyspozycje do pracy w tym zawodzie. Nauka na tym poziomie trwa 3 lata i jest połączona z zajęciami praktycznymi (aż 60% stanowi praktyka w szpitalach, sanatoriach czy innych placówkach medycznych, natomiast 40% to zajęcia teoretyczne). Przez cały okres trwania nauki uczeń nie uczestniczy w egzaminach. Z kolei po upływie 3 lat jest zobowiązany do zdania państwowego egzaminu, który w swoim programie obejmuje część pisemną i teoretyczną, a materiał zostaje zebrany z całego toku trwania nauki, czyli z 3 lat. Najistotniejszym egzaminem jest praktyczny, który odbywa się w szpitalu pod nadzorem wykwalifikowanego pracownika, który po ukończeniu specjalnych kursów i zdaniu egzaminów uzyskał odpowiednie uprawnienia. Egzamin ten składa się z części pisemnej *Befund* i praktycznej. W egzaminie uczestniczy także nauczyciel. Całość uzupełnia rozmowa z osobą egzaminowaną i wypisanie odpowiednich dokumentów, które zostają niezwłocznie odesłane do szkoły, która na podstawie wszystkich egzaminów określi ocenę końcową. Nie bierze się pod uwagę ocen otrzymanych z poszczególnych przedmiotów, muszą być one jednak pozytywne, czyli stanowić przynajmniej „4”, co jest odpowiednikiem polskiego „2”. O wynikach egzaminu uczeń dowiaduje się dopiero na uroczystym zakończeniu nauki, otrzymując dyplom z pozytywnym lub negatywnym wynikiem.

Nieco inaczej wygląda proces uzyskania zawodu fizjoterapeuty w przypadku podjęcia nauki na studiach licencjackich zwanych *Betschler*. Cały tok szkolnictwa przez pierwsze 3 lata nie różni się znacząco od szkoły zawodowej. Mimo tego student jest zobowiązany do składania egzaminów z ukończonych przedmiotów nauczania w sesji ciągłej. Dodatkowo odbywają się podobne praktyki, które mają miejsce podczas zdobywania wykształcenia zawodowego w tym kierunku. Całość nauki kończy się zdaniem takiego samego egzaminu państwowego, jaki zdają uczniowie szkół zawodowych z tym małym wyjątkiem, że przedmioty kształcenia ponadzawodowego są zakończone zaliczeniem lub egzaminem we wspomnianej sesji ciągłej. Po pozytywnym złożeniu egzaminów końcowych student, chcąc uzyskać wykształcenie wyższe zawodowe, przez kolejny – już siódmy – semestr uczęszcza na zajęcia seminaryjne, które kończą się napisaniem pracy licencjackiej. Po pozytywnym zakończeniu obrony pracy licencjackiej uzyskuje się *Betschler*, który świadczy o ukończeniu studiów wyższych I stopnia z zakresu fizjoterapii (Bahn, 2003).

Kolejnym, już ostatnim etapem jest są studia magisterskie. W dziedzinie fizjoterapii jest to obecnie pewnym *novum*, gdyż do 2016 r. nie było takiej możliwości (w modelu niemieckim nie było tytułu magistra fizjoterapii czy to po studiach uzupełniających 2-letnich po uzyskaniu licencjatu, czy też po studiach jednolitych 5-letnich) (Kultusminister Konferenz, das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2017).

Interesujący jest fakt, że zapotrzebowanie na wykwalifikowanych fizjoterapeutów w Niemczech zmniejszało się. Przekładało się to na liczbę studentów tego kierunku. W okresie 2007–2014 ich liczba zmniejszyła się z 25 087 do 21 589 (rys. 2).

Rysunek 2. Rozwój liczby uczniów kształcących się w zawodzie fizjoterapeuty w latach 2007–2014

Źródło: Niemiecki Urząd Statystyczny.

Można przypuszczać, że zapotrzebowanie na fizjoterapeutów w Niemczech powinno się zwiększać. Wynika to przede wszystkim z trendu demograficznego, na podstawie którego należy wskazać, że Niemcy należą to społeczeństwa starzejącego się. Dlatego też popyt na usługi medyczne, w tym zabiegi fizjoterapeutyczne, będzie się zwiększał.

Podsumowanie

Spółczesność niemieckie „starzeje się”, dlatego też można wnioskować, że zapotrzebowania na fizjoterapeutów na tym rynku pracy będzie stale wzrastała. Obecnie coraz mniejsza liczba młodych ludzi może podejmować naukę w poszczególnych zawodach, natomiast coraz więcej obywateli będzie potrzebowało pomocy wykwalifikowanych pracowników, jakimi są fizjoterapeuci. W Niemczech szkolnictwo zawodowe jest na wysokim poziomie, a specjaliści z zakresu fizjoterapii cechują się wysokimi umiejętnościami.

Literatura

- Bahm, J. (2003). Zeitschrift für Physiotherapeuten: Interdisziplinäre Behandlungskonzepte bei kindlicher Plexuslähmung. *Sonderdruck*, 55 (1), 18–25.
- Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2014/2015.
- Deutscher Verband für Physiotherapie (2016).
- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.
- <http://www.alessa.in/po-niemiecku/szkolnictwo-w-niemczech-czesc-1/> (21.12.2017).

- Hüter-Becker, A. (2002). *Das Neue Denkmodell der Physiotherapie*. Bd. 1. Stuttgart, New York: Thieme.
- Jones, M., Jensen, G. i in. (2000). Clinical Reasoning in Physiotherapy. W: J. Higgs, M. Jones (red.), *Clinical Reasoning in the Health Professions* (s. 312–330). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Kultusminister Konferenz 2016.
- Kultusminister Konferenz, das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2017. *PHYSIO-DEUTSCHLAND_Hochschulbefragung_2017_final.pdf* (22.12.2017).
- Sauer, K., Kemper, C., Schulze, J., Glaeske, G. (2013). *BARMER GEK Heil- und Hilfsmittelreport 2013. Schriftenreihe zur Gesundheitsanalyse Band 22*. Siegburg: Asgard-Verlag.
- Statisches Bundesamt. Pobrane z: www.destatis.de (4.01.2018).
- Statistisches Bundesamt (2008–2014). *Bildung und Kultur. Berufliche Schulen. Verfügbar.* www.physiodeutschland.de/fileadmin/data/bund/Dateien_oeffentlich/Beruf_und_Bildung/Studium/ (6.01.2018).